

100 JAAR
VOLOP IN BEWEGING!

DE ZAAANSCH E MOLE N

WIND BRIEF

DE MENSEN
VAN DE
ZAAANSCH E
MOLE N

JUBILEUMNUMMER 1 DE MENSEN VAN:
DE MAALPLOEGEN van De Zoeker, De Kat en De Gekroonde Poelenburg,
DE TECHNISCHE ADVIES COMMISSIE en DE RAAD VAN TOEZICHT

DE ZAANSCH E MOLEN

DE
MENSEN
MAKEN
HET
VERSCHIL

DE MENSEN VAN DE ZAANSCH E MOLEN

100 JAAR LAT E

Wie zijn de mensen die het vandaag de dag mogelijk maken dat onze molens in goede staat kunnen blijven draaien? Welke uiteenlopende taken vervullen zij, wat is daarvoor hun motivatie en hoe zien zij de toekomst van De Zaanse Molen?

Het zijn de vrijwilligers die zich, op welke manier dan ook, verdienstelijk maken voor de vereniging en geloven in haar toekomst. Verdeeld over **VIER SPECIALE EDITIES VAN DE WINDBRIEF** laten we gedurende het jubileumjaar zien in welke raden, commissies, werkgroepen en maalploegen zij actief zijn. Het is een ode aan al die honderden vrijwilligers én begeleidende medewerkers die het mogelijk maken dat De Zaanse Molen zo succesvol invulling geeft aan haar doelstelling: het behoud van werkende molens in de Zaanstreek en het overdragen van kennis over en liefde voor dit belangrijke, levende erfgoed.

IN DIT NUMMER:

- ♦ **DE MAALPLOEGEN** van De Zoeker, De Kat en De Gekroonde Poelenburg
- ♦ **DE RAAD VAN TOEZICHT**
- ♦ **DE TECHNISCHE ADVIES COMMISSIE**

- 6 **PORTRET RAAD VAN TOEZICHT**
LIEFDE VOOR DE MOLENS EN HUN GESCHIEDENIS
- 9 **GASTCOLUMN HANS KUYPER**
TRAAG MALEN
- 10 **VERSLAG OPENING JUBILEUMEXPOSITIE**
MOLENERFGOED BINDING MET IDENTITEIT ZAANSTREEK
- 12 **DE TECHNISCHE ADVIES COMMISSIE**
OUDEST COMMISSIE VAN DE ZAAANSCH MOLEN
- 16 **DE ECHTE VERJAARDAG**
14, 15, 16 EN 17 MAART: WEEKEND VOL FEESTELIJKHEDEN
- 18 **EERSTE ACTIVITEITEN OP DE MOLENS IN HET JUBILEUMJAAR**
FEEST OP DE ZOEKER EN DE KAT
- 20 **KOMENDE FESTIVITEITEN OP DE MOLENS**
HET PRINSENHOF, DE OOIEVAAR EN HET PINK
- 22 **TERUG NAAR 1925**
HOEVEEL MOLENS STONDEN ER TOEN NOG?
- 26 **DE ZAAANSCH MOLEN BLIJFT IN BEWEGING**
ZORGEN EN OPWINDING OVER ACTUELE ONTWIKKELINGEN
- 30 **MAALPLOEG DE KAT AAN HET WOORD**
'DE MOLEN STAAT BIJ ONS ALTIJD OP NUMMER 1'
- 32 **ZAAGPLOEG DE GEKROONDE POELNBURG**
'WE HEBBEN ALTIJD VEEL PLEZIER'
- 34 **MAALPLOEG DE ZOEKER**
'IN HOOGSEIZOEN DAGELIJKS GROEPEN OP BEZOEK'
- 36 **KOKEN MET MOLENPRODUCTEN**
GEROOKTE ZALM, AARDAPPELKOEKJES EN RODEKOOL SALADE
- 38 **TOEN EN NU 1925-2025**
IN 1935 WERD '10 JAAR MOLENBEHOUD' GEVIERT
- 42 **RONDJE MOLENS**
NIEUWS UIT HET VELD
- 46 **LEDEN INFORMATIE**
COLOFON

GEFELICITEERD!

Beste leden, vrijwilligers en vrienden van De Zaaansche Molen,

Van harte gefeliciteerd met het 100-jarig jubileum van de vereniging. Een mijlpaal om trots op te zijn! De Zaanse molens vormen de rode draad in onze geschiedenis: dankzij vakmanschap en innovatie, bloeide de industrie en welvaart op. De molen is de drijvende kracht achter de Zaanse identiteit. En op haar beurt is de drijvende kracht achter onze molens absoluut de vereniging en al haar betrokken en bevlogen mensen. Dankzij jullie inzet beheert De Zaaansche Molen nu dertien prachtige molens en een museum.

De vereniging houdt de molens niet alleen draaiende, maar zorgt ervoor dat ze met de wind van de tijd meegaan. Met bijna 4.000 leden en 300 vrijwilligers blijft het cultureel erfgoed levend.

Fantastisch is dat steeds opnieuw onze jongeren – meiden en jongens – zich laten betoveren door de molens, of dat nu door het mechaniek is of de warmte van de gemeenschap.

Van de maalploeg en hoofdmolenaars tot het promotieteam en de gidsen: iedereen draagt op zijn of haar manier bij. Dankzij jullie enthousiasme blijven de molens draaien en de wieken de geschiedenis voortstuwten. Oude ambachten leven voort: gezaagd hout uit Zaanse molens zien we terug in meubels en hekken in Haarlem, geslagen olie wordt gebruikt voor verf in IJmuiden, en pigmenten uit De Kat kleuren in het Rembrandthuis in Amsterdam.

Vooruitkijkend naar het jubileumjaar staat Zaanstad een prachtig programma te wachten, met een expositie, een jubileumboek, een congres en een feestelijk weekend in het Molenmuseum. Elke maand zal een molen in de schijnwerpers staan, en in september viert heel Zaanstad de Zaanse Molendag. Maar bovenal, verdienen jullie dit jaar de schijnwerpers. Want: "Een molen zonder wind kan niet malen." Al 100 jaar, zijn jullie de wind onder de vleugels van De Zaaansche Molen. Op naar de volgende 100 jaar!

Met trots en waardering,

Jan Hamming
Burgemeester van Zaanstad

'MET GEVOELEN VAN LIEFDE VOOR DE MOLENS EN HUN GESCHIEDENIS'

Het vrijwilligerswerk zit diep verankerd in de Nederlandse samenleving. Door de hoge participatie (CBS cijfers spreken over ruim 40% van de bevolking) is de vrijwilliger een belangrijk onderdeel van de kurk waarop onze samenleving drijft. Van de vrijwillig(st)er wordt als het ware 'stilzwijgend' verwacht dat die zijn/haar energie en tijd niet vrijblijvend ter beschikking stelt maar deze in overleg en samenspraak aanwendt voor een gezamenlijk doel. Zo zijn ook voor De Zaanse Molen de vrijwilligers van cruciaal belang. Een vereniging van molenliefhebbers die tegelijk en noodzakelijkerwijs een professionele vrijwilligersorganisatie is.

STANDVASTIG EN WENDBAAR

Om de doelstelling van de Vereniging, het in de tijd behouden van maalvaardige molens en de bijbehorende museumcollectie, te waarborgen is daarvoor een goed gedocumenteerd besturingsmodel ingericht waarin de statutaire bepalingen, de beleidsplannen en het huishoudelijk reglement zijn vastgelegd. De organisatie van De Zaanse Molen kent een tweeledige structuur, met een uitvoerende kant in de vorm van de functie van een directeur-bestuurder enerzijds en een controlerende kant in de vorm van het interne toezicht daarop anderzijds: de Raad van Toezicht (RvT). De exploitatie van de molens heeft de vereniging afzonderlijk georganiseerd in de Stichting De Wind Molen Compagnie. Op het bestuur van beide wordt afzonderlijk toezicht gehouden onder de personele unie van de RvT.

HET FUNCTIONEREN

Zelf functioneert de RvT binnen het kader van het Raad van Toezichtreglement (2023) waarin onder meer de samenstelling, de taken, de bevoegdheden, de verantwoordelijkheden en de verhouding met de twee vaste commissies van de Vereniging (de Technische Adviescommissie en de Museumcommissie), voor de leden van de RvT zijn benoemd. Jan Goedhart is voorzitter van de RvT en Abel Zwart de secretaris. De overige leden zijn: Anneke van Mispelaar, Henriette van Westerhoven-Beaujon, Joop Bergevoet en Lex van Zaane. Volgens het RvT reglement geven zij op een 'actieve,

De Raad van Toezicht in het Molenmuseum, v.l.n.r. Anneke van Mispelaar, Abel Zwart, Lex van Zaane, Joop Bergevoet, Jan Goedhart en Henriette van Westerhoven-Beaujon.

gestructureerde, stimulerende en kritische wijze' inhoud aan hun toezichthoudende rol op beleidsmatig en operationeel gebied. Dat hierbij ook de details niet over het hoofd worden gezien bewijst de aandacht vanuit de RvT, in samenspraak met molenaar Butterman, voor de historisch correcte aanleg van de goot aan het opnieuw gebouwde ketelhuis van De Schoolmeester.

IN BALANS

In de RvT kent de personele bezetting een evenwicht in kennis van -en ervaring met- de molens als zodanig (Goedhart, Zwart en Van Zaane) en de wereld waarin de molens hun (culturele) plaats hebben (Bergevoet, Van Mispelaar en Van Westerhoven). Goedhart draagt zorg voor de aansluiting en afstemming in de Algemene Ledenvergadering. Hij onderhoudt de relatie met de Stichting de Zaanse Schans, mede vanwege het verdienmodel dat moet zorgen voor het onderhoud en maalvaardig houden van de molens. Zwart heeft na zijn benoeming in 1922 gezamenlijk met Goedhart het bestuurlijk model vormgegeven. Hij is, mede door zijn werk bij de brandweer, goed in staat De Zaanse Molen als vrijwilligersorganisatie te 'lezen' en bestuurlijk te ondersteunen.

Van Zaane is gepokt en gemazeld in de wereld van woning- en wegenbouw, zowel vanuit de overheid als op commercieel gebied. Als goed ingevoerde in de technische aspecten en exploitatie van molens overziet hij het werkterrein van de Wind Molen Compagnie. Joop Bergevoet is sinds zijn overstap vanuit de dienstensector naar de culturele sector als directeur bedrijfsvoering van het Nederlands Openluchtmuseum werkzaam en zet zijn ervaring

voor De Zaanse Molen mede in op de financieel- administratieve en bedrijfsmatige aspecten van de organisatie. Van Westerhoven was als mede eigenaresse van een verffabriek al indirect betrokken bij De Zaanse Molen via De Bonte Hen als leverancier van lijnolie voor hun productieproces. Sinds haar toetreding tot de RvT richt zij haar expertise mede op de positionering en het imago van De Zaanse Molen. Van Mispelaar tenslotte brengt haar jarenlange ervaring in op het gebied van toerisme, de toekomst van het erfgoed en - heel belangrijk in deze tijden van massatoerisme - de duurzame recreatieve benutting daarvan.

DE LIEFDE VOOR DE MOLEN

Gevraagd naar hun motivatie om dit werk voor De Zaanse Molen vanuit de RvT te verrichten is het vooral de maatschappelijke betrokkenheid die zo kenmerkend is voor de vrijwilligers onder ons. Maar ook de sterk gevoelde verantwoordelijkheid voor het mogelijk maken van 'nog eens' 100 jaar De Zaanse Molen en het plezier om op deze manier onderdeel te zijn van het levend houden van de Zaanse geschiedenis. En, niet op de laatste plaats, de gedeelde liefde voor de molen in al zijn glorie.

INFO@MOLENBOUWERS.NL
WWW.MOLENBOUWERS.NL

- RESTAURATIE
- ZAAANSE HOUTBOUW
- MOLENONDERHOUD

100 jaar
De Zaanse Molen

140 jaar
Royal Duyvis Wiener

240 jaar
passie voor
vakmanschap

PROBAT GROUP

TRAAG MALEN

Schrijver, dichter, politicus Hans Kuyper
Foto Natasja Groothuismink

Eind vorig jaar verscheen *Rijp voor de sloop*, een boek met als onderwerp de strijd voor erfgoedbehoud. De rode draad in dat boek is Ruud Pauw. Toen hij in 1998 in de gemeenteraad kwam, werd er over erfgoed nauwelijks gesproken. Nu is er een aparte wethouder voor. Er is dus in een kwart eeuw veel bereikt, maar is de 'toekomst van ons verleden' daarmee volledig geborgd? Helaas...

De laatste twee coalitieakkoorden heetten *De molen op de wind zetten* en *Slagen maken*. In september 2020 nam de raad unaniem de visie *Linten, dijken, paden* aan. Er verschijnt geen rapport of er staat wel een groen huisje of iets met wieken op het omslag. In de *Omgevingsvisie 2040*, die eind vorig jaar werd vastgesteld, heet de eerste sleutel voor ontwikkeling 'De Zaan als levenslijn' en ter illustratie pronkt er een fiere molen naast. Ja, op papier zit het met dat erfgoed wel snor ten stadhuize.

Maar in de praktijk heeft de *Hemmesgroep* meer dan twaalf jaar moeten knokken om zelfs maar een houtloods bij *De Zaadzaaijer* te kunnen herbouwen, terwijl de schuren rond

De Held Jozua onbeschermd blijven. *De Pijl* en de halve *Heiligeweg* verdwijnen binnenkort in de container. De corporaties slopen lustig voort. En de uitwerking van *Linten, dijken, paden* moet stapje voor stapje, en nooit meer unaniem, worden bevochten. Zo gauw er groot geld bij komt kijken, staat ons erfgoed toch vooral hinderlijk in de weg. Nog steeds. Dat is, om het beschaafd te zeggen, ergerlijk. En frustrerend. Het valt ook moeilijk uit te leggen aan de gelukkig nog altijd groeiende schare liefhebbers van het Zaanse schoon. Die smeken, terecht, om daadkracht.

De volgende stap zal moeten zijn dat de Zaanse bestuurders en politici consequenties verbinden aan wat ze met de mond belijden. Dat ze de rol van erfgoed in onze samenleving niet alleen roemen, maar ook daadwerkelijk steunen. Zeker nu er weer eens financiële tropenjaren lijken aan te komen. Ambtelijke molens malen langzaam, zo heet het. Politieke en bestuurlijke molens mis-schieten nog wel trager. Ik wens Vereniging De Zaanse Molen dus vooral veel geduld voor de komende 100 jaar!

Hans Kuyper

OPENING JUBILEUMTENTONSTELLING

MOLENERFGOED BINDING MET IDENTITEIT ZAANSTREEK

De Zaanse Molen viert dit jaar haar honderdste verjaardag en geheel in de geest van de vereniging staat het belang van het molenerfgoed en de binding met de identiteit van de Zaanstreek voorop. In blijde verwachting van het jubileumboek, waarvan de (voor)intekening op volle toeren draaide, werd op vrijdag 17 januari 2025 de jubileumtentoonstelling feestelijk geopend door Natasja Groothuismink, wethouder Monumenten en Erfgoed van Zaanstad. Dit markeerde als zodanig het 'officiële' begin van het jubileumjaar.

Henk Heijnen vertelt over hoe het begon

In het Molenmuseum, waar genodigden een plaatsje vonden tussen de afbeeldingen en vertellingen van de reis in de tijd van de vereniging, nam voorzitter Jan Goedhart het gehoor mee naar het begin van de vereniging. Naar een tijdperk dat ten einde liep voor de molen als industrieel werktuig dat de Zaanse economie draaiende hield op gratis wind. Er waren er meer dan duizend van geweest maar hun aantal nam zienderogen af. Door nieuwe technieken ingehaald, zouden de laatste nog staande molens op het nippertje de eer krijgen die hen toekwam. Een molen is dan ook een markant gebouw, vooral in een decor

van water, weilanden en door zon gekleurde wolkenluchten.

LIEFDE VOOR HET ZAAANSE LANDSCHAP

Het was Frans Mars, de onderwijzer/kunstenaar met een grote liefde voor het Zaanse landschap, die de oprichter en geestelijk vader van de Zaanse Molen werd. Nadat een windhoos oliemolen De Zoeker zwaar beschadigde, deed hij een oproep om een vereniging tot het redden van de resterende molens te stichten. Op 17 maart 1925 komen, naast Mars en de inmiddels aangesloten Pieter Boorsma, 27 Zaanse kunstenaars met dit doel bijeen in De Waakzaamheid te Koog aan de Zaan en 'de rest is geschiedenis'. De eerste activiteit van de kersverse vereniging, vult hoofdconservator Henk Heijnen aan, werd direct een doorslaand succes. Een expositie in de openbare lagere school van Koog aan de Zaan trekt in korte tijd maar liefst 5700 bezoekers. En alleen de start van het schooljaar voorkomt verdere aanloop. De crisisjaren daarna maken dat er onvoldoende middelen zijn om bedreigde molens aan te kopen. Maar in 1938 is het oliemolen Het Pink die, van de twaalf

volgende industriemolens, als eerste in het bezit van de vereniging gerestaureerd kon worden. Om daarmee, als baken van het verleden, behouden te worden voor de toekomst. Daar aangekomen neemt de waardering van het publiek voor de molen steeds grotere vormen aan. Als symbool van identiteit en nationale trots is de molen beschermd als monument en kan voor restauraties een beroep worden gedaan op de overheid.

BANG OM LEDEMATEN TE VERLIEZEN

Conservator Heijnen waarschuwt wel voor al te grote romantisering van het verleden, want het was wel degelijk een tijd waarin 'molenaars en hun knechten ziek werden van het stof, doof van de herrie en bang waren om hun ledematen te verliezen'. Over de jaren heen is de vereniging gegroeid naar een erfgoedinstelling van formaat en heeft naast haar werkende molens een rijke museumcollectie opgebouwd en een formidabel beeldarchief bijeengebracht. Niettemin, indachtig het spreekwoord 'de molen draait niet met de wind die voorbij is', kijkt voorzitter Goedhart al naar de dingen die vandaag de dag om aandacht vragen. Naar de uitdagingen waar de vereniging als vrijwilligersorganisatie toenemend voor staat. En naar het belang om verbindingen aan te gaan met overeenkomstige erfgoedinstellingen, het leggen van relaties tussen de molens en de Zaanse industrieën die daaruit zijn voortgekomen en - een hartenwens - de opname van De Held Jozua in De Zaanse Molen.

LANGS DE MOLENS VAN DE ZAANSTREEK

Als intermezzo tussen de speeches en de opening van de expositie brengt Janine Sicking, met haar eigen tekst en gitaarmuziek (op de melodie van het tijdloze Het Dorp van Wim Sonneveld), het gemoed van de aanwezigen in beweging wanneer zij zingt: Langs de molens van de Zaanstreek vind ik mijn weg terug naar huis – de mens is tot zoveel in staat – van kunst vernieling en verraad – van gretigheid maar ook van hopen – en toch, de tijd loopt almaar door – ontwikkeling gaat altijd voor – de nieuwste scherpjes en gebouwen – maar nu ben ik wel eens bang – dat we vergeten in de drang – heel goed de passie vast te houden – en langs de molens van de Zaanstreek – vind ik mijn weg terug naar huis. De afsluiting was aan Feline van der Weerd om als tableau vivant en daarna in dans de gevleugelde Faam uit te beelden. Als de godin die, al blazend op haar bazuin, volgens de overlevering bewaakte dat helden in de herinnering voor eeuwig zouden voortleven.

DE TAC GAAT NOOIT OVER ÉÉN NACHT IJS

door Ed Pielkenrood

De Technische Advies Commissie (TAC) is de oudste commissie van De Zaanse Molen en misschien wel de belangrijkste. De commissie gaat over het wezen van de vereniging: behoud van onze werkende industriemolens. De leden van de commissie zijn zich bewust van hun verantwoordelijke en gecompliceerde taak. Zij houden elkaar daarom scherp, vullen elkaar aan en versterken elkaar op deze wijze. Het bestuur én de molenaars vertrouwen op het advies van dit kundige gezelschap, want de TAC gaat nooit over één nacht ijs.

Alle leden
zijn vrijwilligers

De TAC in de Oosterschuur van Het Pink: v.l.n.r. Fulco Rol, Sjors van Leeuwen, Matthijs Ero, Martin Schaap, Henk Kroes, Peter Hoveling, Jan ter Wisscha en Jan Doodeman

Advisering van het bestuur over onderhoud en restauraties is de hoofdtaak van de TAC, maar daaraan gaat heel wat vooraf. Het meeste begint bij regelmatige controles van de molens van de vereniging. Vanuit de commissie is er op dagelijkse basis contact met molenmakers of schilders over reguliere onderhoudswerkzaamheden. Om de molens allemaal in bedrijf te houden, moet er altijd ergens aan de instandhouding ervan worden gewerkt. Bij groot onderhoud en restauratie wordt een werkschrijving (bestek) en tekeningen gemaakt, op basis van de daarvoor verrichte waarnemingen. Vervolgens wordt er een gespecialiseerde opdrachtnemer gezocht en offerte aangevraagd. Steeds vaker is er bij omvangrijker werk een vergunning noodzakelijk. Als naast de vergunningen ook de financiering in orde is, kan de uitvoering ter hand worden genomen.

Daarmee houdt het niet op want de uitvoering van het werk wordt nauwkeurig gevolgd en daarbij wordt indien nodig bijgestuurd. En van dat alles doet de TAC regelmatig verslag aan het bestuur van de vereniging.

MOLENKENNIS

Voor dit werk is niet alleen een technische en bouwkundige achtergrond nodig maar vooral ook veel molenkennis. En die is aanwezig bij de TAC die bestaat uit de volgende leden: Matthijs Ero (voorzitter), Jan Doodeman, Peter Hoveling, Henk Kroes, Jan Lange, Sjors van Leeuwen, Fulco Rol, Martin Schaap en Jan ter Wisscha (secretaris). Alle leden zijn vrijwilligers en naast hun taak in de TAC vervul-

len de meesten ook nog andere vrijwilligerstaken, bijvoorbeeld in een maai ploeg of een andere commissie van De Zaanse Molen. De TAC komt zo'n twaalf keer per jaar bij elkaar en daarnaast zijn er nog 'buitendagen' voor inspecties etc. De meeste leden besteden dan ook een halve dag in de week aan

Als lid van de TAC
ben je iemand binnen
De Zaanse Molen.

hun TAC-taken. Voorzitter Ero zelfs gemiddeld tien uur in de week hetgeen neer komt op bijna elke avond achter de computer, soms zelfs tot in de kleine uurtjes.

REGELDRUK EN HOGE KOSTEN

"Het werk wordt steeds complexer", verklaart Ero. "Door toenemende eisen vanuit de overheid wordt de regeldruk steeds groter. Bovendien lopen de kosten in toenemende mate op. Niet alleen wordt arbeid en materiaal steeds duurder, maar ook de, verplichte, onafhankelijke keuringen op allerlei gebied door derden tikken behoorlijk aan."

Door de relatief grote investering in tijd door de leden van de TAC en de problematiek waarvoor zij zich geplaatst zien, lijkt het misschien niet aantrekkelijk om lid te zijn van deze commissie. Maar niets is minder waar. Alle leden zijn echte molenliefhebbers en praten daarom graag over molens. Ze vinden

TOPLIN

LIJNOLIE STANDVERF

RIGO Verffabrijk
felicitteert vereniging
De Zaanse Molen
met haar 100-jarig
bestaan!

BEKIJK DE VIDEO

Bonte Hen slaat Hollands
lijnzaad voor TOPLIN

VOOR HUIDIG
EN TOEKOMSTIG ERFGOED

DOKWEG 40 1976 CA IJMUUDEN NEDERLAND +31 (0) 255 54 84 48
INFO@RIGOVERFFABRIEK.NL RIGOVERFFABRIEK.NL

Als het gezellig blijft komen er steeds weer nieuwe vrijwilligers

het allemaal gezellig in de commissie en bezoeken mede daarom graag de vergaderingen. Bovendien haalt iedereen voldoening uit het belangrijke werk en - hoewel niemand zich daarvan bewust schijnt te zijn - is er ook een zekere status verbonden aan deze commissie. Want als je lid bent van de TAC, dan ben je iemand binnen De Zaanse Molen.

PROFESSIONALISERING

Over hoe lang de commissie bestaat, lijkt niet iedereen het eens te zijn. Volgens Sjors van Leeuwen is de TAC opgericht in 1973 of 1974. Op initiatief van bestuurslid Ton Neuhaus werd toen gestart met een modernisering ofwel professionalisering van het conserveren en in werking houden van de molens. Voor die tijd deden de molenaars veel onderhoudswerk zelf. Er was toen ook bijna

nergens geld voor en molenaars hadden vaak praktische vaardigheden.

Hoe zien de TAC-leden de toekomst van de vereniging? Hierover lopen de meningen uiteen. Velen zien dat het moeilijker wordt om vrijwilligers aan de vereniging te binden en dat daardoor een verdere professionalisering zal toenemen. Martin Schaap is het daarmee niet eens. "Als het belang van het Zaanse molenerfgoed bij de Zaanse molenaars steeds onder de aandacht wordt gebracht en het gezellig blijft binnen de vereniging, dan komen er steeds weer nieuwe leden en vrijwilligers.

Foto Kees Jak

DE ECHTE VERJAARDAG

Wat er in het kader van het jubileumjaar de komende maanden gaat gebeuren, is niet mis. De echte verjaardag van De Zaanse Molen (17 maart) vieren we groots tijdens een lang weekend op 14, 15, 16 en 17 maart. Verder staat in april Het Prinsenhof in het zonnetje, in mei verplaatst het feest zich naar De Ooievaar en in juni is de eerste molen van onze vereniging aan de beurt: Het Pink.

Als je honderd wordt dan komt de burgemeester op bezoek en dat geldt ook voor De Zaanse Molen. Dus komt de heer Jan Hamming op vrijdagmiddag 14 maart naar het Molenmuseum om daar het glas te heffen met het bestuur, de leden van de Raad van Toezicht en allerlei andere belangrijke gasten. We zijn natuurlijk vereerd met de komst van de Zaanse burgemeester, maar wat we nog veel spannender vinden is dat ook H.K.H. Prinses Beatrix komt. De beschermvrouwe van De Hollandsche Molen zal tijdens dit feestje het eerste exemplaar in ontvangst nemen van het jubileumboek '100 Jaar in Beweging'. De leden van onze vereniging hoeven daarvan niets te missen, want alles wordt gefilmd.

LANG WEEKEND VOL FEESTELIJKHEDEN

door Ed Pielkenrood

De resultaten daarvan worden doorlopend getoond op zaterdag 15 en zondag 16 maart tijdens het weekend voor onze leden in het Molenmuseum. Dan zal ook het jubileumboek op verschillende tijdstippen worden gepresenteerd, want dit boek is in de eerste plaats geschreven en samengesteld voor de leden.

LEDENWEEKEND

In dit ledenweekend gebeurt er natuurlijk nog veel meer. De voorzitter van de Algemene Ledenvergadering, Jan Goedhart, en de directeur-bestuurder, Katelijne Prinsenbergh, zullen speechen. Er is muziek en voor iedereen koffie, thee en wat lekkers. Bovendien zullen de speciaal voor het jubileum gemaakte verkoopartikelen van De Zaanse molen worden gepresenteerd en dat zullen natuurlijk echte hebbedingen of collectorsitems worden. Verder kan iedereen zijn bestelde exemplaar van het jubileumboek afhalen of het aanschaffen als hij/zij dat nog niet heeft

gedaan. Kortom, het worden twee dagen feest, exclusief voor de leden en we rekenen dan ook op een grote opkomst! Houd voor het exacte programma onze website in de gaten.

SYMPOSIUM

Maar de koek is na het weekend zeker nog niet op. Op maandag 17 maart houdt de vereniging in het Zaantheater een symposium voor vertegenwoordigers van erfgoedorganisaties in Nederland over de toekomst van het roerend en onroerend erfgoed in ons land. Een bijeenkomst, die belangrijk is voor de positionering van De Zaanse Molen. Onder andere in verband met mogelijke toekomstige subsidies etc. willen we graag laten zien dat onze molens en de collectie van het Molenmuseum een vooraanstaande plaats innemen in de Nederlandse erfgoedwereld. Van het symposium zal in de Windbrief van juni uitgebreid verslag worden gedaan, zodat onze leden ook hiervan niets hoeven te missen.

Het Jubileumboek kan afgehaald worden!

DE EERSTE FEESTELIJKHEDEN VAN HET JUBILEUMJAAR

door Ed Pielkenrood

In het weekend van 17, 18 en 19 januari was het somber en koud. Maar in de harten van de molenliefhebbers in de Zaanstreek begon het licht en de warmte van het 100-jarig jubileum van De Zaanse Molen te gloeien. Natasja Groothuismink, wethouder Monumenten en Erfgoed van Zaanstad, kwam speciaal naar het Molenmuseum om de jubileumtentoonstelling te openen en de vereniging te feliciteren met haar honderdjarig bestaan. Zij zei het belangrijk te vinden dat het jubileum een jaar lang wordt gevierd in de molens. Mensen kunnen zo kennismaken met de geschiedenis van deze bijzondere monumenten, maar ook met de mensen in en rond de molens "Want wat deze vereniging zo mooi maakt, zijn de mensen die er bij betrokken zijn en zo goed voor dit bijzondere erfgoed zorgen", aldus de wethouder.

Feest bij De Zoeker

Klarinetensemble OKÉ

DE ZOEKER

De eerste in de jubileumestafette was De Zoeker. Terecht, want deze prachtige molen was, na grote schade door een windhoos, de aanleiding voor de oprichting van De Zaanse Molen in 1925. Bovendien heeft De Zoeker een spectaculaire overplaatsing ondergaan, waarvan op 18 en 19 januari prachtige beelden in deze molen waren te bewonderen. En dat bij de sfeervolle muziek van het klarinetensemble OKÉ en zangeres Yara Hackman die zichzelf begeleidde op gitaar. Maar de meeste

aandacht ging natuurlijk uit naar het productieproces dat al eeuwen op dezelfde manier wordt uitgevoerd in deze oliemolen.

DE KAT

In het eerste weekend van februari nam verfmolen De Kat het stokje van de jubileumestafette over met workshops verf maken in de Zaankamer. Deze prachtige ruimte in de drukst bezochte molen op de Schans is gewoonlijk niet toegankelijk voor publiek. Bovendien: als Piet Kempenaar, de oud-

Piet Kempenaar in actie

hoofdmolenaar van De Kat, er workshops geeft dan is dat helemaal een feest. Veel mensen maakten gebruik van de gelegenheid want alle workshops waren direct volgeboekt. De activiteiten in de molens kregen veel aandacht in de pers, zowel vooraf als met lovende recensies achteraf. Ook via onze eigen sociale mediakanalen en digitale nieuwsbrief, beide met leuke filmpjes, wisten we veel aandacht te trekken. Het kan inmiddels in de Zaanstreek niemand zijn ontgaan dat De Zaanse Molen honderd jaar bestaat!

JUBILEUMFEESTEN OP DE MOLENS

door Ed Pielkenrood

Intussen gaat de jubileum-estafette van onze molens natuurlijk gewoon door.

APRIL **HET PRINSENHOF**

Op vrijdag 11, zaterdag 12 en zondag 13 april wordt het jubileumfeest verder gevierd in Het Prinsenhof met muziek, een (foto)tentoonstelling en het pellen van gort tot in de nacht. Tenminste als de wind het zo lang volhoudt. Kun je dit weekend niet? Dat is jammer maar geen ramp. De hele maand april is het nog mogelijk om de tentoonstelling te zien en het pelproces te volgen. Kijk op de website voor het exacte programma en de aanmeldmogelijkheden.

MEI **DE OOIEVAAR**

Mei wordt de maand van De Ooievaar, de molen die anders zelden is te bezoeken. Kijk voor het programma en de inschrijfmogelijkheden van deze unieke molen, waarover in het jubileumboek zoveel te vertellen viel, op de website van De Zaanse Molen.

Informatie over inschrijvingen en kosten daarvan voor leden en niet-leden zijn te vinden op www.zaanschemolen.nl.

JUNI **HET PINK**

Tenslotte sluit Het Pink de eerste helft van het jubileumjaar af met een spectaculair programma, waarvoor heel veel publiek wordt verwacht. Het programma is nog volop in ontwikkeling als deze Windbrief ter perse gaat, dus ook hiervoor geldt: houd de website en de nieuwsbrief in de gaten!

DE MOLENS IN 1925

Hoeveel molens stonden er eigenlijk nog in de Zaanstreek in 1925? Dat viel nog best mee! Ik telde er 48, maar veel molens leidden toen al een kwijnend bestaan. De verdeling over de dorpen was als volgt: Zaandam-West 7, Zaandam-Oost 19, Koog aan de Zaan 1, Zaandijk 7, Wormerveer 1, Westzaan 7, Krommenie 1, Assendelft 1, Wormer 3, Jisp 1. De Krommenieër molen was watermolen De Woudaap die feitelijk op grondgebied van Uitgeest staat, maar altijd tot de Krommenieër molens werd gerekend.

Honderd jaar geleden was de situatie van al die molens schrijnend. Geld hadden de eigenaren niet en dus was het onderhoud slecht. Droog brood was er nauwelijks nog mee te verdienen, maar degenen die er nog mee werkten gaven het niet zo maar op. Dat bleek wel bij de voormalige verfmolen De Oranjeboom die aan de Nauernasche Vaart, achter de kerk van Westzaan, jarenlang met één rode stond. De molen was eigendom van de broers Cornelis en Jacob Grootes die hem van hun vader Meindert hadden geërfd. Hun grootvader Cornelis Meiersz had de molen in 1878 al als schelpzandmaler in gebruik genomen. De molen bleef tot 1940 in bezit van de familie Grootes. Jacob was de laatste die er mee werkte en met zijn broer Cornelis vermaalde hij van alles: ten eerste het later zo bekende kindermeel, verder pijpkaneeel, peper, kruidnagelen en uiteindelijk het onvermijdelijke cacao-afval, waar zo veel oliemolens ook toe veroordeeld werden. In de jaren dertig ging er ook afval van marmeren grafzerken en glas voor schuurpapier onder de stenen door. Op 10 juli 1940 was het definitief gedaan met De Oranjeboom als molen. Piet Molenaar, die pal naast de molen zijn bekende kinder-

meelfabriek had laten bouwen, was eigenaar geworden en verhuurde de schuur aan de Zaanse Schilderskring. In februari 1941 volgde de onvermijdelijke sloop.

STADSUITBREIDING EN SLECHTE STAAT

De oorlogsjaren betekenden ook het einde van Het Honingvat aan de Gouw in Zaandam-Oost, waar nu het In 't Veldpark is. Hendrik Groen was in 1925 eigenaar en ook hij ontsnapte niet aan noodmaatregelen. Dus Het Honingvat veranderde van oliemolen in fouragemolen, maar met veevoer was ook niet veel te verdienen zodat Groen zich uiteindelijk ook op cacao-afval stortte. In de jaren dertig verviel Het Honingvat tot een ruïne. Er werden nog serieuze pogingen ondernomen door de vereniging De Zaaansche Molen om de oude oliemolen te behouden, maar stadsuitbreiding en de slechte staat waarin de molen verkeerde, bezegelden na 255 jaar zijn lot.

IN DE KRANT

Dagblad De Zaanlander meldde op 28 januari 1941: 'Reeds jaren was Het Honingvat wel het allerergste voorbeeld van molenverwaarlozing in onze streek: het lijf aan de oostkant open gebrand en ook andere 'velden'

door Ron Couwenhoven

Het Honingvat aan de Gouw achter de Kopermolenstraat, was in 1941 geheel rijp voor de sloop

vertoonden grote gaten. De stelling hing er bij neer en aan de roeden, waarvan er één geheel krom getrokken was, ontbrak het meeste hekwerk. De slopersfirma De Boer uit Purmerend heeft de molen thans onder handen. Kap en roeden hebben het reeds afgelegd en de rest zal weldra volgen.' Elke nacht verdween er wel wat, want de kachels in Zaandam moesten wel blijven branden in de strenge winter van 1941.

LAATSTE DRIE PALTROKMOLENS

Van de 236 paltrokmolens die ooit in de Zaanstreek stonden, waren er in 1925 nog drie over. Achter het station stond De Pet van Willem Plekker. De molen raakte in 1930 buiten gebruik, waarna een lange strijd om behoud volgde waar ook de minister van Onderwijs, Kunsten en Wetenschap zich mee be-

moeide. Maar het was allemaal vruchteloos. In 1937 wist Pieter Boorsma dat de molen nooit meer in bedrijf zou komen. Hij schreef een rapport voor het gemeentebestuur, waarin hij meldde: 'Wij zijn dan ook van oordeel dat het verdwijnen van deze molen, die vrij zeker gedoemd is om op den duur een bouwval te worden, niet als een groot verlies is aan te merken. Maar het slopen van één der drie nog overgebleven paltrokmolens te Zaandam maant ons inziens tot het nemen van maatregelen ten opzichte van het voortbestaan der twee resterende: De Gekroonde Poelenburg en De Held Jozua, die nog steeds in bedrijf zijn en in goede staat verkeren.'

GROTE VIJAND: VUUR

Branden hielden ook behoorlijk huis onder de molens die er in 1925 nog stonden. Liefst 33 keer moest de brandweer uitrukken. Bij die branden waren ook schuren betrokken van molens die al voor 1925 waren gesloopt of onttakeld. Complete molens die door het vuur werden verteerd waren: de pelmolens De Zeilenmaker (1925) en De Almanak (1926) in Zaandam-Oost bij het Kalf, pelmolen De Grootvorst (1928) aan de Kalverringdijk die na vijf jaar stilstand in 1927 weer draaide,

Kap en roeden hebben het reeds afgelegd en de rest zal weldra volgen

bovenkruier zaagmolen Het Herderskind (1928) in Zaandijk, pelmolen Het Jonge Vool (1930) in Wormerveer, oliemolen De Koperslager (1964) in Zaandijk en De Huisvrouw, een voormalig lattenzagertje in Zaandam-Oost (1981). Alle andere branden vonden plaats in schuren van al gesloopte of onttakelde molens waarin bedrijven mechanische aandrijvingen hadden laten bouwen.

HOGЕ ONDERHOUDSKOSTEN

De oliemolen De Jonker, even ten noorden van het spoorwegviaduct aan de Oostzijde van Zaandam, was een voorbeeld van vroege actie van De Zaansche Molen. De firma De Wit was op 9 januari 1925 eigenaar geworden. Maar ook dit bedrijf was niet in staat de molen rendabel te laten werken. De hoge onderhoudskosten van de eeuwenoude molen deden vervolgens de rest. In juli 1927 schreef

Nic de Carpentier zag paltrok De Pet nog in volle glorie

De Oranjeboom in Westzaan stond jaren met slechts één roede, geld voor een nieuwe roede was er niet

Pieter Boorsma namens De Zaansche Molen: 'De firma is zelfs niet bereid om over behoud van de molen te onderhandelen. Wij hebben de burgemeester van Zaandam verzocht in te grijpen op grond van de ministeriële beschikking met betrekking tot het molenbehoud.' Deze burgemeester was Klaas ter Laan, de eerste socialist in Nederland die op een dergelijke post terecht kwam. Hij liet op 4 augustus weten dat hij bereid was medewerking te verlenen.

Maar het was al te laat: in het najaar liet Wit's Handelsmaatschappij De Jonker onttakelen. De molen stond toen al een tijdje stil. In 1932 werd hij tot stellinghoogte afgebroken en de onderbouw verdween in 1940. Alleen de as van de molen bleef behouden. Die werd in 1926 gebruikt om de gebroken as van Het Pink uit Koog aan de Zaan te vervangen.

WAAR STONDEN DIE 48 MOLENS?

Een overzicht van de molens die in 1925 nog in bedrijf waren.

Zaandam-West: bovenkruier zaagmolen Het Jonge Schaap, specerijmolen Indië's Welvaren, de lattenzaggers De Huisman en De Huisvrouw, de paltrokken De Pet en De Held Jozua en wipzaagmolen De Vier Gebroeders.

Zaandam-Oost: de oliemolens Het Honingvat, De Halve Maan, De Strijd, De Ooievaar, De Os, De Bonte Hen, De Quack, De Jonker, De Oranjeboom, De Zaadzaai, De Oude Zwan, verfmolen De Duinjager, paltrokzaagmolen De Gekroonde Poelenburg, wipzaagmolens De Vechter, pelmolens De Jonge Prinses, De Zeilenmaker, De Almanak, De Sint Willebrordus en molentje Cor Sinkeldam.

Koog aan de Zaan: oliemolen Het Pink.

Zaandijk: oliemolens De Zoeker, De Koperslager, korenmolen De Bleek Dood, slijpmolen De Zwarte Ruiter, bovenkruier zaagmolen Het Herderskind en het beendermalertje De Vrijheid die vlakbij De Zoeker aan de Sluissloot stond.

Wormerveer: olie/pelmolen Het Jonge Vool.

Westzaan: bovenkruier zaagmolens Het Klaverblad, De Tweelingen, verfmolen De Oranjeboom, papiermolen De Schoolmeester, pelmolen Het Prinsenhof, mosterdmolen De Veldbloem en slijpmolen De Vlijt van Jan Sol.

Wormer: korenmolen De Koker, watermolen De Schaalsmeermolen en doppenmolen Het Vliegend Hert.

Jisp: watermolen De Zuidooster.

Assendelft: watermolen De Slof of Waterdief.

Krommenie: watermolen De Woudaap.

DE ZAANSCH E MOLEN BLIJFT IN BEWEGING

Honderd jaar in beweging, heden verleden en toekomst van De Zaanse Molen. Dat is het thema van het 100-jarig jubileum van onze vereniging, waarover uitgebreid valt te lezen in het jubileumboek met dezelfde titel. Maar dat De Zaanse Molen voortdurend in beweging blijft, was duidelijk te merken op de Algemene Ledenvergadering (ALV) van 9 december jl. in de Stoomhal in Wormer. Er zijn momenteel verschillende actuele ontwikkelingen waarover onze leden zich zorgen maken en/of zich behoorlijk opwinden. In die zin is er na honderd jaar niets veranderd in de vereniging.

Een van de onderwerpen die aan de orde zijn en waarover veel vragen worden gesteld, is het nieuwe vrijwilligersbeleid. In het oude beleid golden per molen en het museum verschillende regelingen en afspraken. Sommige vrijwilligers kregen een vergoeding en anderen niet. Dat was verwarrend en vraagt om gelijkstelling. In het nieuwe beleid

wordt ervan uitgegaan dat vrijwilligers een intrinsieke motivatie hebben om zich in te zetten voor de vereniging en dat iedereen dat om niet doet. Sommige vrijwilligers haken daarom af en dat roept de vraag op of die vrijwilligers worden vervangen door professionals. Wellicht denken sommige leden dat er aan de professionalisering

ZORGEN EN OPWINDING OVER ACTUELE ONTWIKKELINGEN

door Ed Pielkenrood

van de organisatie geen einde komt en dat vrijwilligers op een gegeven moment niet meer nodig zijn. Maar zo is het natuurlijk niet, verzekerde de directeur-bestuurder Katelijne Prinsenbergh. "De Zaanse Molen is en blijft een vrijwilligersorganisatie die alleen wordt ondersteund door een aantal professionals."

De vrijwilligers worden sinds vorig jaar vertegenwoordigd door de Vrijwilligers Advies Commissie (VAC) en die heeft meegedacht over het nieuwe vrijwilligersbeleid. Als vrijwilligers goede ideeën hebben of het ergens niet mee eens zijn, kunnen zij zich tot deze commissie wenden. De VAC adviseert op haar beurt het bestuur."

SAMENWERKING

Een andere grote zorg van veel leden die op de ALV aanwezig waren, is de samenwerking op de Zaanse Schans en het verloop van de pilot (onderzoek) die afgelopen zomer in opdracht van de erfgoedpartijen en de gemeente werd gehouden. Jan Goedhart, voorzitter van de ledenvergadering, vertelt dat de erfgoedpartijen en de gemeente werken aan een gezonde en op lange termijn houdbare businesscase op de Zaanse Schans.

Deze samenwerking moet leiden tot een duurzaam verdienmodel zodat De Zaanse Molen in de toekomst het behoud van de molens kan borgen. Hieraan wordt gewerkt door een werkgroep, waarin de directeur-bestuurder zit en die wekelijks bij elkaar komt. Daarnaast is er een stuurgroep, waarin de voorzitter van de Raad van Toezicht zit. In de

Katelijne Prinsenbergh en Jan Goedhart

stuurgroep worden de besluiten genomen die mede zijn gebaseerd op de uitkomsten van het onderzoek.

VERDIENMODEL

Katelijne vult aan dat de pilot van afgelopen zomer is gehouden om maatregelen te testen voor beheersing van grote drukte en voor verschillende mogelijkheden van kaartverkoop. Want dat is allemaal nooit eerder onderzocht en dus ook nooit vastgelegd. Maar deze harde cijfers en onderzoekconclusies zijn wel nodig om verder te kunnen.

De conclusie van de pilot is dat zich op de Zaanse Schans in de huidige opzet veel onveilige situaties voordoen. Er is geen sturing mogelijk op het bezoek, want bezoekers kunnen komen en gaan wanneer zij willen. Bovendien is de exploitatie daarbij niet voldoende om de lasten van het gebied te

FUNDERINGSPECIALIST

- Plan ontwikkeling, constructeur en vergunning aanvraag.
- Trillingsarm helen en trillingsvrij persen
- Heilmachines met een doorrijdbreedte vanaf 63 cm
- Funderingsherstel inclusief sloop/ en betonwerkzaamheden
- Opvijzelen en rechtzetten van woningen en gebouwen

JAN IJSKES
FUNDERINGSTECHNIEKEN
"DE COOGH"
ZAANDAM

Daam Schijfweg 22-24, 1507 BD Zaandam
T. 075-616 39 04 • info@decoogh.com
voor meer informatie: www.decoogh.com

STAM ELEKTRO-TECHNIEK

WONINGBOUW | UTILITEIT | RENOVATIE

LICHT- INSTALLATIES 	KRACHT- INSTALLATIES 	DATA- NETWERKEN
AUTO- LADERS 	KNX DOMOTICA 	INBRAAK- BEVEILIGING
BRANDMELD/ ONTRUIMING 	PV INSTALLATIES 	CAMERA- BEVEILIGING

Ducaatstraat 42 | 1507 BW Zaandam | Tel. 075-6354151 | www.stamelektro.nl

Timmerfabriek Visser

Tot in detail verantwoord maatwerk

Noorder IJ- en Zeeweg 8, 1505 HG Zaandam
075-617 79 84 | www.timmerfabriekvisser.nl

Visser Hraam

Bert Bommerson
SCHILDERWERK

Schilderwerk - Restauratie - Decoratie

Bert Bommerson - T 06-53918165
Dorpsstraat 107 - Assendelft
bommersonschilders.nl

DE ZAANSCH E MOLEN BLIJFT IN BEWEGING

dragen en in het onderhoud van het erfgoed te voorzien. Slechts 20 procent van alle bezoekers kocht voor toegang tot de erfgoedlocaties het afgelopen jaar een vorm van een kaartje, de overige 80 procent van de in totaal 2,3 miljoen bezoekers deed dat niet. Als we die bezoekers ook kunnen laten betalen, is het verdienmodel er zeker.

FINANCIËN

De samenwerking tussen de erfgoedpartners is nodig om ook het inhoudelijk verhaal van de Schans en de Zaanstreek goed te kunnen vertellen. Het gaat dus niet alleen om geld maar ook over inhoud. Natuurlijk blijven de financiën een belangrijk aspect en daarom geven de erfgoedpartijen elkaar open inzage in hun boekhouding. In de businesscase zijn bovendien alle onderhoudskosten opgenomen, niet alleen van onze molens maar ook van het Zaan Museum en de huizen op de Schans. Naast de gemeente zijn de ondernemers een belangrijke partij.

Tot nu toe is het niet gelukt om hen bij de samenwerking te betrekken. Van hun verdiensten vloeit geen cent terug naar

het onderhoud van het erfgoed en van het terrein, terwijl hun klanten wel gebruik maken van de infrastructuur van de Schans en zich daarbij vergapen aan de molens en het andere erfgoed. Als de ondernemers bereid zijn hierover te praten dan zijn zij van harte welkom in de samenwerking.

TOEKOMST

In de toekomst zullen linksom of rechtsom alle bezoekers een toegangskaart moeten kopen, anders is er voor de Zaanse Schans geen toekomst. Voor De Zaanse Molen is het belangrijk dat de verdeling van de opbrengsten daarvan op basis van de meerjarenbegrotingen zal plaatsvinden en dat onze vereniging daaruit het behoud van de molens moet kunnen betalen. Nu ligt de bal bij de gemeente die de resultaten van de pilot en aanvullende stukken aan de gemeenteraad heeft aangeboden en waar dit voorjaar een beslissing zal vallen, ook over de rol en de investeringen van Zaanstad.

Zo blijft De Zaanse Molen in beweging en komen de zorgen en opwinding bij de leden – net als vroeger – voort uit betrokkenheid.

Foto's Kees Jak

VERFMOLEN DE KAT: 'DE MOLEN STAAT BIJ ONS ALTIJD OP NUMMER 1'

Zeven dagen per week is verfmolen De Kat open. De maalploeg bestaat uit Joop Broodbakker, Paul Buurmans, Mats Faber, Job de Groen, Piet Kempenaar, Robbert Kempenaar en Herman Ossebaar. Zij draaien twee, drie of vier dagen per week van half negen tot vijf uur. Molenaar Robbert Kempenaar: "In het laagseizoen ben je blij met 100 bezoekers per dag. In het hoogseizoen komt er soms wel duizend man per dag langs. Dan moet je met de hele ploeg klaarstaan. De vrijwilligers hebben hun vaste dagen, maar er kan natuurlijk ook geruild worden."

WAT MAKEN JULLIE EN HEEFT IEDEREEN ZIJN EIGEN TAAK?

"Wij malen pigmenten en krijgt. In een badge wordt 100 tot 150 kilo gemalen. Wij malen een paar verschillende aardpigmenten per jaar. Ieder heeft z'n eigen taak, daarnaast zijn we allemaal overall inzetbaar. Zo draaien we allemaal mee achter de

kassa en in het winkeltje. En we kunnen een verhaal vertellen over de werking van de molen en de diverse soorten grondstoffen. De molen smeren, klein onderhoud plegen, en af en toe de boel aanvegen hoort hier ook bij. We hebben allemaal een passie voor de molen en de pigmenten die we hier malen. Er komt veel bij kijken, want het is een echt bedrijf."

Piet Kempenaar: "Ik promoot al tientallen jaren de verfmolen via kranten en tv. Wanneer iemand meer informatie wil, zoals bijvoorbeeld een school of een kunstenaar, dan doe ik dat. We hebben hier ook een zeilmakerij. Drie mensen maken de zeilen voor molens in heel Nederland, soms ook voor het buitenland. We gebruiken daarvoor katoen of kunststof. De zeilen moeten beschermd zijn tegen weersomstandigheden, daar gebruiken we een speciaal conserveermiddel voor."

Robbert Kempenaar en Job de Groen

Robbert Kempenaar: "Mijn vader heeft in de afgelopen 44 jaar veel kennis opgebouwd over pigmenten en de toepassing daarvan. Dat kunnen we nooit evenaren, maar we kunnen zelf inmiddels ook een verhaal vertellen en kennis overdragen. Sinds 2007 zit ik in de zaak en heb ik me verdiept in grondstoffen, pigmenten en bindmiddelen. Kunstenaars gebruiken

verschillende technieken. We verkopen diverse soorten pigmenten: van aardkleuren, minerale pigmenten tot dure pure pigmenten. Je moet daar dan wel een goed advies over kunnen geven."

MOOI AAN HET WERK OP DEZE MOLEN

Job de Groen: "Ik ben hier de jongste molenaar. Je bent verantwoordelijk voor een grote machine waar zoveel mensen over de vloer komen. Het is heel leuk

om de informatie over te dragen, over hoe verf wordt gemaakt."

Robbert: "Mijn vader is in 1981 dit bedrijf gestart. We zijn echt een familiebedrijf, het is heel fijn om met mijn ouders, zus, tantes, vrouw en haar broer te werken. We hebben een passie voor de molen. We hebben een onwijs goed team. Het is prachtig werk. De Kat is de enige nog werkende verfmolen en de drukstbezochte molen ter wereld.

Soms staat dit op gespannen voet als er veel bezoekers binnen zijn. We zijn een toeristenmolen. Je hebt te maken met mensen die verkeerd de trap opgaan, onder touwtjes doorlopen of niet luisteren. De molen staat bij ons altijd op nummer één. Soms gaat het touw ervoor als het te vol is. De molen moet je altijd in de gaten houden."

Job: "Je moet kunnen anticiperen en op tijd ingrijpen als de wind draait of het weer verandert."

VOELT HET GOED OM ONDERDEEL TE ZIJN VAN DE ZAANSCH MOLEN?

Robbert: "Vroeger was het persoonlijker. Toch voelt de vereniging nog altijd goed. Op de dijk kunnen de molenaars het heel goed met elkaar vinden. We hebben een warme band. We zijn echte burens, die elkaar graag helpen. Je doet je werk met passie, die deel je ook voor de vereniging die de molens beheert en zorgt voor het onderhoud.

Zo zijn we blij met onze nieuwe roedes en andere verbeteringen."

TOEKOMST VERENIGING EN MOLENS

"Het is belangrijk dat vereniging De Zaansche Molen echt een vereniging blijft en dat er genoeg verdiend wordt om de molens te kunnen onderhouden. Zodat we de molens voor de volgende generaties kunnen behouden en op kunnen gaan voor het 200-jarig bestaan."

ZAAGPLOEG DE GEKROONDE POELENBURG: 'WE HEBBEN SAMEN VEEL PLEZIER'

Er zijn nog maar vijf paltrok-molens in de wereld, De Gekroonde Poelenburg is de enige die nog in opdracht zaagt. Molenaar Rick Struik: "We hebben een wisselende zaagploeg die vier dagen per week aan het werk is. Op maandag zijn Bob Vink en Erik d'Ailly er. Dinsdag draaien Henk Kroes, Peter Moerland, Piet Breed, Jan Gijs Koppe en ik. Woensdag is Bob Vink er weer. Op donderdag zijn Erik d'Ailly en Peter Booij op de molen."

Zaterdag is De Gekroonde Poelenburg in bedrijf als instructiemolen. Onder leiding van instructeur Evert Verhoeven doen molenaars in opleiding hier ervaring op.

MULTITASKEN

Struik: "We krijgen zaag-opdrachten van houtzaag-molen Het Jonge Schaap. Zij leggen hier stammen neer, en dan gaan wij aan het werk. We zagen de stammen tot bruikbaar hout, op dit moment zagen wij paaltjes voor de gemeente Haarlem. Er moet altijd een molenaar

aanwezig zijn die de leiding heeft. We doen alles als team. Iedereen kan alles, het is echt multitasken. De vrijwilligers kunnen de molen in werking zetten, de zagen inhangen, de stammen uit het water halen en voor de zagen leggen, etc. We overleggen van tevoren wie wat doet. Zo wisselen we ook het hijsen van de stammen af."

Moerland is verantwoordelijk voor het slijpen van de zagen. "Soms doe ik dat met een collega, die ook veel technische vaardigheden heeft. Deze zaagtechniek wordt al eeuwenlang mondeling overgedragen. Jan Doodeman heeft de kennis aan mij overgebracht. Het is belangrijk om dit te behouden. De kennis schrijf ik in een boekje zodat het bewaard blijft."

GROTE JONGENSSPEELGOED

Struik: "De molen is toys for boys. Je mag met iets 'spelen' dat eeuwenoud is. Je bent bezig met de natuur en de wind, dat is mooi. Het

Henk Kroes, Rick Struik en Peter Moerland

is gezellig. We praten over van alles, ook over politiek waar we flink van mening verschillen. We helpen elkaar en nemen elkaar af en toe in de maling."

Kroes vult aan: "Het omgaan met elkaar vind ik heel leuk én om de molen in stand te houden. Als je niets doet aan onderhoud, dan gaat het snel achteruit. Deze molen is niet toegankelijk voor toeristen. Het is te gevaarlijk op de zaagvloer. Het is een voordeel dat er geen toeristen rondlopen. Die lopen alleen maar in de weg. Het is een heel aparte molen, heel leuk

om mee te werken."

Moerland: "Met windkracht zes leeft de molen. Wanneer je aan het zagen bent, dan danst de molen. Dan leeft ze bijna," lacht hij.

Struik: "Hier kan veel, zo kunnen we discussiëren over hoe je een stam zaagt. Maar we doen geen enkele concessie aan de veiligheid. We willen allemaal weer gezond naar huis."

DE ZAANSCH E MOLEN IN BEWEGING

Kroes: "Ik ben 25 jaar actief bij De Zaansche Molen als vrijwilliger, de afgelopen twee jaar op De Gekroonde Poelenburg. Vroeger was het een vereniging, nu is het een

bedrijf. Dat maakt het anders voor vrijwilligers. Eerder gingen mensen met 57 in de VUT en werden dan actief bij de vereniging. Met 67 hebben mensen tegenwoordig een andere bucketlist. Ze melden zich minder aan als vrijwilliger."

Struik: "Vrijwilligers komen voor de gezelligheid. Op de molens zijn nog voldoende vrijwilligers, maar het wordt wel moeilijker om mensen te vinden voor onder andere het museum. We kunnen niet zonder vrijwilligers, maar het onderscheid tussen een werknemer en vrijwilliger vervaagt. Een molen moet wel draaien, dus er wordt meer van je verwacht".

Kroes: "Het is jammer dat er door de organisatie weinig gebruik wordt gemaakt van de kennis van vrijwilligers en dat er mensen van buiten worden ingehuurd voor advies. Er lopen veel vrijwilligers rond met veel technische en organisatorische kennis. Dit is onbenut potentieel van mensen die

supergemotiveerd zijn om bij te dragen."

TOEKOMST

Moerland "De overgang van een vereniging met veel vrijwilligers naar een meer professionele organisatie is een verandertraject en dat brengt spanning met zich mee. Om zaken fundamenteel te veranderen, moet je draagvlak creëren. Je moet mensen meekrijgen en enthousiasmeren."

Struik: "We staan op een kruispunt. De verwachting is dat 2024 wordt afgesloten met een fors verlies. Wat gaat er gebeuren met de Zaanse Schans en met de vereniging? Ik denk dat 2025 een sleuteljaar is. Blijven we winstgevend? Winst is belangrijk voor het onderhoud van de molens. Al onze dertien molens staan er perfect bij. Om dit zo te houden, is een goed verdienmodel heel belangrijk. Als dat niet lukt, dan moet de koers worden gewijzigd. De vereniging zal niet verdwijnen."

IN HOOGSEIZOEN DAGELIJKS GROEPEN OP BEZOEK BIJ DE ZOEKER

Als een van de best bezochte molens van De Zaanse Molen staat oliemolen De Zoeker al sinds 1968 langs de Kalverringdijk op de Zaanse Schans. In de vorige Windbrief heeft u wat meer over de geschiedenis van deze interessante molen kunnen lezen, maar nu is de molenaar aan de beurt. In het kader van 100 jaar De Zaanse Molen is de hoofdmolenaar, Ruud Nieuwhof, aan het woord. In het hoogseizoen is de molen dagelijks open én in bedrijf als oliemolen. De molen slaat al jaren olie uit pinda's, een gewild product!

Wie zorgen er voor dat de molen in bedrijf is? Dat is eigenlijk maar een kleine groep. Ruud Nieuwhof is de hoofdmolenaar en is dagelijks op de molen te vinden. Zijn zoon Kenzy laat de molen af en toe draaien en Rick Bakker neemt in het hoogseizoen twee dagen in de week de molen voor zijn rekening. Natuurlijk zijn er, als de molen open is voor regulier bezoek, ook kassamedewerkers nodig.

Die bezetting wisselt met enige regelmaat. Nieuwhof vertelt vol passie over zijn werk op de molen: "Het mooie aan dit werk is dat ik lekker zelf bezig kan zijn. Ik vind het leuk om groepen te ontvangen. Ik heb heel goed contact met de gidsen." Elke dag komen meerdere groepen de molen bezoeken. Dat kunnen kleine groepjes zijn, maar ook grote groepen, tot ongeveer 80 personen. "Ook vind ik het erg leuk om met de molen te werken!", zegt Nieuwhof. "Het is een erg mooi proces."

WINDHOOS

De molen slaat al sinds 1958 pindaolie. Na bijna 10 jaar stil gestaan te hebben is in dat jaar molenaar Jaap Kaal op de molen gezet. Onder het Olieslagerscontract is hij begonnen met de pinda's die werden geleverd door Duyvis. Omdat de molen toen nog in Zaanse streek stond, moesten de pinda's per dekschuit naar Zaanse haven worden vervoerd. Dat hoeft nu gelukkig niet meer.

Rick Bakker en Ruud Nieuwhof

Nieuwhof: "Het bijzondere aan deze molen is dat hij de aanleiding vormde om De Zaanse Molen 100 jaar geleden op te richten. De Zoeker werd op 26 februari 1925 zwaar beschadigd door een windhoos en sloop dreigde. Dit bewoog Frans Mars tot het (mede)oprichten van een vereniging die tot doel had de laatste Zaanse molens te beschermen. Dat lukte, en daar hebben we

honderd jaar later nog steeds profijt van."

TIJDEN VERANDEREN

"Het voelt goed om onderdeel te zijn van deze vereniging", vervolgt Nieuwhof die zelf al meer dan 40 jaar lid is. "Natuurlijk verandert de vereniging wel. Dat is niet tegen te houden, dat gebeurt gewoon. Toen ik lid werd van De Zaanse Molen werd er veel vrijwillig gedaan. Er ligt nu wat meer nadruk op betaalde krachten. Dat is nou

Pindaolie hoofdproduct van De Zoeker

eenmaal de tijd waarin we leven. Tijden veranderen. Het is nu wel een stuk professioneler. Of het nu beter is dan vroeger? Daar heb ik geen mening over. Dingen gaan zoals ze gaan, ik heb er geen invloed op. Het beïnvloedt mijn werk op de molen in ieder geval niet."

KLIMAATVERANDERING

Op de vraag hoe Nieuwhof de volgende honderd jaar van de vereniging voor zich ziet, begint hij te lachen. "De volgende honderd jaar maak ik niet meer mee hoor! Ik maak me er ook niet echt zorgen om, het zal wel goedkomen. Al wordt het voor de vereniging wel steeds moeilijker om aan vrijwilligers te komen, dat is echt lastig. Vroeger ging men met 57 met de vut. Nu gaat men pas met 68 met pensioen en heeft men het drukker. Er vallen nu ook veel vrijwilligers af, iedereen wordt ouder. Het is dus zaak om nieuwe

vrijwilligers te vinden. Het weer vormt echter wel een grote zorg voor De Zaanse Molen. Stormen worden heviger. Ik ben bang dat er steeds meer schade aan molens zal ontstaan door klimaatverandering."

WEINIG WIND

Het feestweekend van De Zoeker is in januari geweest. "Dat was een groot succes, er zijn veel geïnteresseerden geweest. Het waren echt verschillende groepen mensen. Soms kon ik wat meer uitleggen over de molen, soms een mooi verhaal vertellen. Verder hadden we een simpele maar doeltreffende expositie. Ook was er een film over de verplaatsing van De Zoeker in 1968, maar die werkte helaas niet. Gelukkig konden we wel onze normale film laten zien, die toont hoe er olie geslagen wordt. Dat was maar goed ook, want er stond weinig wind."

GEROOKTE ZALM MET AARDAPPELKOEKJES EN RODEKOOL SALADE

Een houtzaagmolen zaagt hout. Vaak mooi hout, zoals eiken, grenen en beuken. Als je dat laatste zaagt, krijg je natuurlijk ook beukenzaagsel. Laat dat nou de perfecte houtsoort zijn om een visje boven te roken! In de negentiende eeuw hadden we nog volop zalm zwemmen in de Nederlandse rivieren, aardappelen waren er ook genoeg evenals de rode kool. De olie voor de aardappelkoekjes en de rodekool salade, die kwam uit de oliemolen. Kortom, dit is een maaltje dat je in theorie vroeger had kunnen maken, maar wel echt alleen als het flink feest was natuurlijk!

KOKEN MET MOLEN- EN STREEKPRODUCTEN

DOOR CHEF PIETER KOK

INGREDIËNTEN VOOR VIER PERSONEN

- 200 gram gerookte zalm ● 800 gram (zachtgekookte) aardappelen ● 1 ei ● 2 eetlepels bloem
- Een klein bosje verse peterselie ● 1 ui ● een halve rodekool
- arachide- of zonnebloemolie ● scheutje witte wijnazijn
- 4 theelepels crème fraîche ● (grof) zeezout

Extra nodig; een paar velletjes keukenrol-papier en een rasp (of keukenmachine).

BEREIDINGSWIJZE

Schil de aardappelen en was ze schoon. Rasp ze nu in een grote kom. Als alle aardappels geraspt zijn, moet je er zoveel mogelijk vocht proberen uit te halen. Dit doe je door een flinke hand aardappelrasp te pakken en boven de kom uit te knippen. De uitgeknepen rasp leg je even apart tot alle aardappel is uitgeknepen. Giet dan het vocht weg en doe alle 'droge' aardappelrasp weer in de kom. Snij dan de ui en de helft van de peterselie fijn en doe die erbij. Breek het ei erboven en doe die met de bloem erbij. Roer dit allemaal goed door elkaar tot alles goed gemixt is.

Zet nu een pan op middelhoog vuur met een laag arachideolie van ongeveer een centimeter.

Maak een paar kleine balletjes van je rasp-mix en leg ze, als de olie net begint te ruiken (dan is 'ie heet!), een stukje uit elkaar in de pan. Druk ze na een seconde of tien plat met een spatel. Laat ze ongeveer 2 minuten bakken per kant, of in ieder geval tot ze mooi bruin zijn. Haal ze uit de olie en leg ze op een bord met keukenpapier om het overvloedige vet eraf te krijgen. Doe op de bovenkant een beetje grof zout.

Snij ondertussen de rode kool zo dun mogelijk en doe deze in een kom. Maak op smaak met een klein scheutje witte wijnazijn en doe er twee theelepels arachideolie bij. Roer door en zet apart.

Tijd om het bord op te maken. Doe wat van de rode kool op je bord, drapeer er twee aardappelkoekjes op en leg de gerookte zalm erover. Maak af met een lepeltje crème fraîche en de rest van de peterselie. Eet smakelijk!!

1935 '10 JAREN MOLENCULTUURBEHOUD'

door Jaap de Jong

TOEN
EN NU
1925-
2025

In haar 100-jarige bestaan heeft vereniging De Zaanse Molen zesmaal een jubileum gevierd. Wij kijken in het jubileumjaar terug op de feestelijkheden en op de plechtigheden waarmee de mijlpalen zijn gevierd. Te beginnen in 1935 toen de vereniging haar tiende verjaardag vierde. Verheugd over alles wat al bereikt is, dankbaar voor de medewerking van de autoriteiten, overtuigd van haar bestaansrecht. In alle lovende woorden klinkt ook de zorg door over de crisis die Nederland teistert. Hieronder volgt een compilatie uit de artikelen die dagblad De Zaanlander publiceerde. Met de trotse vermelding dat de krant tien jaar geleden een van de koplopers was die zich aanmeldde als lid van De Zaanse Molen.

Op vrijdag 12 april 1935 bericht De Zaanlander:

'Wij vernemen dat de vereeniging 'De Zaanse Molen', die dezer dagen 10 jaren bestond, dit feit hoopt te herdenken met een tentoonstelling in enkele lokalen van de Openbare School te Koog aan de Zaan. Velen zullen zich ongetwijfeld nog herinneren de zeer interessante expositie, destijds door ongeveer 6000 personen bezocht, door genoemde Vereeniging van 24 December 1925 tot 1 Januari 1926 eveneens op deze plaats gehouden.'

De staatsfoto van de genodigden zegt iets over het karakter van deze viering: deftig gesteven heren die fier in de camera kijken. Nu zou je zeggen: een netwerkbijeenkomst met invloedrijke opinieliders. Geen verjaardag voor de naaste 'familieleden', leden van het eerste uur. Zij kunnen hooguit profiteren van het gulle gebaar dat de vereniging maakt: de expositie is 'tegen een zeer matige entreeprijs voor bezoekers opengesteld'. Kijken kostte een dubbeltje per persoon.

TEN HOOGSTE DANKBAAR

Onder het kopje 'Der gemeente een schilderij geoffreerd' geeft de vereniging blijk 'ten hoogste dankbaar te zijn' voor 'de krachtige steun tot heden' van het Gemeentebestuur van Koog aan de Zaan. 'Het doet mij groot genoeg op dit ogenblik van onze erkenning te mogen blijk geven door de aanbidding van dit kunstwerk van onzen medebestuurder den heer F. Mars,' aldus voorzitter Ph. Beernink die hoopt dat het schilderij van molen Het Pink een plaats krijgt in de vestibule van het raadhuis, Het schilderij maakt nu deel uit van de collectie van het Molenmuseum.

Burgemeester A.G.A. Verstegen feliciteert op zijn beurt de vereniging van harte. 'Zoveel te meer van harte, omdat spr. weet dat de vereeniging het waard is. Onze gemeente is er trotsch op dat het Molenmuseum hier gevestigd is, omdat er bewaard wordt een stuk van het culturele Zaanse leven. Wie de historie bewaart, bewaart een groot en dierbaar goed.'

De kernboodschap van de voorzitter is negen-

Van links naar rechts: Pieter Boorsma, J.W.A. Honig, J. Kruijver, G.J. Honig, P. Beernink, F.G. Duyvis, J.H. de Rooy, F. Mars, burgemeester A.G.A. Verstegen en gemeenteraadslid P. Fleur. Gerrit Jan Honig en Ericus Duyvis waren ereleden

tig jaar later nog onverminderd van kracht: De Zaanse Molen vervult een wezenlijke rol voor het behoud van de molencultuur die onlosmakelijk verbonden is met het erfgoed van de Zaanstreek.

'Door de ijzeren drang van het economische leven zijn andere werkwijzen ingevoerd met stoom, motorische en elektrische drijfkracht,' zegt de voorzitter. 'Afbraak en brand hebben een ware slachting onder onze meeste Zaanse werkers gehouden. Wat van deze oude molens nog niet om genoemde oorzaken verdween, staat te vervallen. (...) Wij die leven op de grens van de overgang als daad van piëteit tegenover onze voorouders, trachten

te verzamelen en vast te houden, wat als een herinnering door een dankbaar nageslacht van dit glorieus tijdperk van de Zaan nog te bewaren. Daartoe hebben wij dan ook ons Molenmuseum gesticht.'

SCHERPE CRISIS TREFT ONS WERK

Voorzitter Beernink maakt in zijn herdenkingsrede ook gewag van de grote zorgen van het bestuur. Want 'dit met zooveel moeite opgebouwd werk dreigt ten gronde te gaan, tengevolge van geldgebrek. 't Was ons tot op heden een eer dit museum op eigen krachten in stand te houden. De scherpe crisis

**TOEN
EN NU
1925-
2025**

treft echter ook dit, ons werk. Ingrijpende maatregelen tot bezuiniging onze uitgaven hebben wij reeds moeten nemen. Teruggang van de contributie van leden der Vereeniging 'De Zaanse Molen' zou, indien deze aanhoudt, onze instelling doen vernietigen. Deze gelegenheid moge ik dan ook aangrijpen om op alle, met ons werk sympathiserenden, een ernstig beroep te doen, mede te werken tot instandhouding van ons Molenmuseum.'

VIJFTIG GULDEN

Door de penibele financiële situatie sneuvelt een idee dat tijdens de voorbereiding van de jubileumviering is geopperd: de film 'Stoere werkers' vertonen. Die film is in de jaren 1930-1933 geproduceerd door Marofilm. Daarvoor zijn onder meer opnamen gemaakt op drie Zaanse molens. De eigenaar van de film wil die best vertonen, maar brengt daarvoor vijftig gulden in rekening. Een van de bestuursleden heeft bedacht dat hij de film kan vertonen op zijn projector, waardoor de

DRIS VEUL TE KAIK

Deze uitsmijter hebben we te danken aan Hain de Molenaar: Ofain! Dris veul te kaik, gaan, Zaankanters nouw kaike. Waardeer die eerbied nouw, voor 't mooie van de Zaan Leet iederien die effe ken, nouw deres hene gaan, Secuur, wet je deer ziene, zel jollie ok wel laiike.

film voor een veel lager bedrag kan worden gehuurd. Maar de eigenaar is niet genegen om met minder genoegen te nemen en wil zijn film niet blootstellen aan een geleende projector. Om dezelfde reden sneuvelt het idee om een historisch overzicht in boekvorm te publiceren. Gelukkig is De Zaanlander – sponsor avant la lettre? – bereid de informatie als feuilleton te publiceren.

EEN TENTOONSTELLING 'OM VEEL VAN TE LEEREN'

Tien jaar na de oprichting gaat De Zaanse Molen op herhaling door weer een tentoonstelling te organiseren. Dit keer om uitsluitend kunstzinnige leden van de vereniging – 'en dat zijn er verschillenden' – in staat te stellen hun creatieve voortbrengselen 'natuurlijk met betrekking tot den molen' te laten zien. Deze expositie zou uiteindelijk minder bezoekers trekken dan die in 1925 (289 betalende

leden). Ietwat vergoelijkend schrijft De Zaanlander: 'Al mag deze tentoonstelling dan niet zoo groot zijn als de voorgaande, zij is toch niet minder belangwekkend dan de voorgaande en verdient, niet uit interesse voor of medeleven met het werk der vereeniging 'De Zaanse Molen', alleen, doch ook omdat er voor jongelui veel valt te leeren, voor ouderen veel herinneringen zijn, de belangstelling en het bezoek van iederen Zaankanter'. Frans Mars was toen al het schilderende paradedpaardje van de vereniging, maar kijk ook eens naar 'de nestor onder de Zaanse schilders, den heer J. Kruijver. Reeds vanaf zijn 10e jaar teekent en schildert hij uit liefhebberij en hoofdzakelijk molens, dikwijls in de meest verrassende standen'. Veel lof en pluimen en zelfs, als je goed leest, een beetje kritiek: 'Zeer merkwaardig zijn ook een 8-tal teekeningen in krijt en sepia van een 16-jarigen jongeman uit Koog aan de Zaan, dhr. Jansen. Hij teekende in hoofdzaak moleninterieurs en toonde daarin over een zeer scherpe opmerkingsgave te beschikken. Het interieur met de draaiende molensteen is niet erg comme il faut en zoo is er nog wel een enkele. Doch 'de man aan de vuister is buitengemeen origineel en werkelijk geniaal'.

€ 14,95

Wind in de Wieken

Een verhaal over nieuwsgierige kinderen die zich afvragen: 'Waar komt de wind vandaan?' Voor beginnende lezertjes of om voor te lezen. Te koop in het Molenmuseum en molen De Huisman. Of te bestellen via deze QR code.

smart logistic solutions since 1920

Albert Keijzerstraat 1, 1508 EZ Zaandam
(075) 617 03 51 info@albertkeijzer.nl
www.albertkeijzer.nl

DE GEKROONDE POELENBURG

door Rick Struik

De hut van De Gekroonde Poelenburg was sinds de nieuwbouw begin negentiger jaren niet meer opgeknapt en geschilderd. Alles was aan een facelift en renovatie toe. Op Het Jonge Schaap is elke maandag een vrijwillige schildersgroep aan het werk. Molenaar Tim Doeves was voor de winter op zoek naar een binnenklusje voor deze ploeg. Daar hadden wij wel een idee over en sinds een maand of twee zijn ze hard aan het werk. Het schilderwerk is nog niet helemaal af maar het wordt erg mooi. Ook het timmerwerk van Herman voegt veel toe aan de verfraaiing en functionaliteit van onze hut. Als alles klaar is volgen meer foto's.

De opgeknapte hut

Foto: s Rick Struik

DE HUISMAN

door Bjorn Jannink

Nu het weer rustiger is op de Schans is het tijd om het een en ander aan onderhoud te doen. Waar eind vorig jaar de molenmaker bezig was aan het gaande werk, zijn we nu zelf volop bezig met de nodige klussen. Zo hebben we in januari in eigen beheer een paar nieuwe windborden voor het wiekenkruis gemaakt, want deze waren aan het eind van hun latijn. De overige windborden zijn voorzien van een nieuw laagje verf. Ook heeft begin januari het hele motorisch aangedreven binnenwerk meegelopen. Daarvan is de wens om het weer volledig werkend te krijgen, al is het alleen maar voor demonstraties. In de winkel is het momenteel erg rustig. Mooie gelegenheid om nieuwe producten toe te voegen. Op moment van schrijven hebben we onze eerste bestelling gedaan bij molen De Oude Knecht voor (pannenkoeken) meel als toevoeging aan het assortiment.

Foto Bjorn Jannink

Er worden nieuwe borden gemaakt voor het wiekenkruis

Foto Kees Jak

DE PAAUW

door Gerro Riepema

De Paauw is een hennepklopper. Dat we met hennep werken heeft al vaker voor verrassende zijpaden geleid. Hennep is een veelzijdig product. Werd er in de Zaanstreek vroeger voornamelijk zeildoek van gemaakt, tegenwoordig wordt het in allerlei vormen toegepast. Bijvoorbeeld in de bouw is het een materiaal wat zorgt voor een duurzame en ecologisch verantwoorde keuze. Nu wil het geval dat een van de bestuursleden via zijn werk in contact

kwam met een aannemer uit Alkmaar die in Krommenie een rijtje huizen op een duurzame manier gaat verbouwen. Hij nodigde de ondernemer uit om eens een kijkje te komen nemen in onze molen. We verwachtten een groepje van een 6 à 7 personen, maar het werd een bijeenkomst met meer dan 20 geïnteresseerden. Een van de deelnemers heeft een boeiend filmpje over het hele project gemaakt waarbij de molen uitgebreid in beeld komt. Zo'n ontwikkeling hadden we drie jaar geleden nooit kunnen verzinnen.

HET PINK

door André Koopal

Het depot op de noorderzolder, waar de vorige keer over geschreven is, is erg tochtig. Door de maalploeg is tegen het zolderdak speciaal zeil gezet, zodat er geen tocht meer is. Voordeel daarvan is ook dat de warmte niet snel weglekt en er geen stof meer neerdaart. Al met al een hele verbetering. De spin op de oosterschuur begon weer flink te rammelen. Nadat we hem eraf hadden gehaald, bleek dat de askop verrot was en daardoor de roedgaten te ruim waren. In Het Pink is ook een seniorenmodelbouwclub, Joop Koopman heeft daar de leiding. De club heeft de spin weer kunnen

opknappen. Ze hebben een nieuwe as gedraaid. In de roeden, die door de ruimte tegen het lijf aanliepen, zijn nieuwe stukken hout gezet. Na een schilderbeurt ziet alles er weer picobello uit. Joop en de club bedankt!

Foto André Koopal

De opgeknapte spin schittert weer op de schuur

De kraangang wordt vernieuwd

DE KAT

door Mats Faber

Afgelopen winter is er weer aardig getimmerd aan de molen. De molenmakers hebben een buitenraamstuk, enkele liggers en stellingdelen vernieuwd. Na een tijd wachten is ook het dek van de kraangang vernieuwd. Het gebruikte larikshout is door Het Jonge Schaap gezaagd en

DE SCHOOLMEESTER

door Arie Butterman

Op 2 december arriveerde de nieuwe maalbak die in de afgelopen twee jaar in de werkplaats van molenmakerij Saendijck is gemaakt. In de molen is hij verder afgevoerd en heeft hij inmiddels de plaats van de zuiderbak ingenomen. Naar aanleiding van de scheur in een roed van De Kat is onderzocht in hoeverre dat gevolgen heeft voor de roeden van De Schoolmeester die uit dezelfde tijd stammen en volgens gelijke richtlijnen zijn vervaardigd. Het probleem is de dikte van de gebruikte ijzeren platen waar de roed van is gemaakt. Doordat deze te dun zijn, ontstaat er metaalmoeheid met scheuren tot gevolg. Aangezien wij pas op de helft van het aantal omwentelingen van De Kat zijn, kan er nog wel gedraaid worden maar uit voorzorg wordt er niet meer gemalen. Het voordeel is dat wij weten dat er problemen kunnen ontstaan en we zullen dit ook extra monitoren. Wanneer er nieuwe roeden in de molen komen is nog niet bekend.

Foto Arie Butterman

Molenmakers Bram en Fred bij de nieuwe zuiderbak

door molenmakerij Saendijck aangebracht. De onderliggende constructie is ook gelijk vernieuwd. Bij het slopen van het oude dek kwam de slechte staat van het metselwerk van de schuur aan de zuidkant aan het licht. Dit is voortvarend aangepakt en het geheel ziet er weer keurig uit. In de maand februari werden er in onze

molen op twee dagen exclusieve demonstraties verf maken verzorgd door Piet. Dit ter gelegenheid van het 100-jarig bestaan van De Zaansche Molen. Beide dagen waren drukbezocht en de reacties waren lovend. Fijn om te zien dat er zoveel interesse is voor het malen van pigmenten en het maken van verf.

Foto Mats Faber

**HEEFT U ER WEL
EENS AAN GEDACHT
VERENIGING DE
ZAANSCH E MOLEN
OP TE NEMEN IN UW
TESTAMENT?
OF AAN HET DOEN VAN
EEN SCHENKING?**

Er zijn verschillende mogelijkheden om de vereniging te steunen in haar belangrijke taak van het behoud van het industrieel molen erfgoed. Al bijna 100 jaar kan de vereniging haar werk doen dankzij haar leden en haar begunstigers. U leest er alles over op onze website: www.zaanschemolen.nl/schenken-anbi-status/ Of bel met het kantoor 075 621 51 48, keuze 5.

Foto Piet Meinen

Meer info: Marie Verkaik
e-mail: marieverkaik@zaanschemolen.nl

CONTRIBUTIE

De Zaansche Molen stuurt geen papieren herinneringen meer om de contributie te betalen. Voor de leden die de contributie zelf overschrijven en deze nog niet hebben betaald, is hierbij het verzoek om het bedrag aan ons over te maken op de IBAN van De Zaansche Molen, NL03 INGB 0002 8634 06, onder vermelding van uw lidmaatschapsnummer. Als u uw e-mailadres doorgeeft, kunnen wij u eventueel een herinnering mailen. De tarieven vindt u hiernaast in de colofon van dit blad, maar een extra bedrag is altijd welkom en voor u mogelijk aftrekbaar van de belasting. De vereniging jaarlijks extra steunen: Word vriend € 100,00 p.j. of € 8,30 p.m.

Heeft u vragen, belt u ons dan tijdens kantooruren op 075 621 51 48 of mail naar info@zaanschemolen.nl.

ALGEMENE LEDENVERGADERINGEN

De uitnodigingen voor de ALV, met de te behandelen onderwerpen, worden uiterlijk twee weken van tevoren per e-mail verzonden aan onze leden en op de website geplaatst. Op aanvraag kunnen de uitnodigingen en de te behandelen onderwerpen per post verzonden worden. Dit kan via een mail naar info@zaanschemolen.nl of telefonisch: 075 621 51 48.

De algemene ledenvergaderingen voor 2025 zijn gepland op 2 juni en 8 december.

DE WINDBRIEF IS HET VERENIGINGSBLAD VAN DE ZAANSCH E MOLEN

Overname van artikelen is slechts toegestaan na toestemming van de redactie en auteursrechthebbers.

OPLAGE
4.000 exemplaren

HOOFDREDACTIE
Ed Pielkenrood

REDACTIE
Rick Bakker
Trudy Boom-Reuvekamp
Kees Jak, fotograaf
Sarah Vermoolen
Laurens Vis

VASTE MEDEWERKERS
Ron Couwenhoven
Jaap de Jong
Fulco Rol

EINDCORRECTIE
Gerard Möhring
Pien Krijger

REDACTIEADRES
Schansend 1
1509 AW Zaandam
Telefoon:
075 621 51 48
E-mail:
info@zaanschemolen.nl

ADVERTENTIE-ACQUISITIE
Telemarketing Zaanstad
Izabel de Roek-Nikolov
Telefoon: 06 53 34 70 71
E-mail: info@telza.nl

VORMGEVING
Trudy Boom-Reuvekamp

DRUK EN AFWERKING
Drukkerij Nuance

**COLOFON EN
ADRESGEGEVEN**
Vereniging De Zaansche Molen
Opgericht 17 maart 1925

KANTOOR

Schansend 1, 1509 AW Zaandam
Zaanse Schans, Telefoon: 075 621 51 48
E-mailadres:
info@zaanschemolen.nl
Geopend:
Maandag t/m donderdag 9.30 - 17 uur

BANKRELATIE

IBAN: NL03 INGB 0002 8634 06
t.n.v. De Zaansche Molen
afd. Ledenadministratie

RAAD VAN TOEZICHT

Voorzitter: Jan Goedhart
Secretaris: Abel Zwart
Lid: Joop Bergevoet
Lid: Anneke van Mispelaar
Lid: Henriette van Westerhoven-Beaujon
Lid: Lex van Zaane

DIRECTEUR-BESTUURDER

Katelijne Prinsenbergh

HOOFDCONSERVATOR

Drs. Henk J. Heijnen

VERTROUWENSPERSOON

Sophie Drenth, sophie@devp.nl
085 080 29 75

MOLENMUSEUM

Kalverringdijk 30, 1509 BT Zaandam
Geopend: dagelijks
(voor actuele openingstijden zie de website)

OPENINGSTIJDEN MOLENS

Zie www.zaanschemolen.nl

CONTRIBUTIE PER 12 MAANDEN

Lidmaatschap € 33,50. Jeugdleden (tot 18 jaar) € 28,50. Als lid steunt u het behoud van het Zaanse molenerfgoed. Daarnaast ontvangt u vier keer per jaar ons verenigingsblad de Windbrief, de digitale nieuwsbrief en heeft u gratis toegang tot onze molens en het Molenmuseum. Het lidmaatschap opzeggen kan tot 1 maand voor de einddatum van het lidmaatschap.

De lekkerste **Zaanse** duivekaters
haal je natuurlijk bij het Zaanse bakkertje!

Lagedijk 11a, Zaandijk
www.hetzaansebakkertje.com

windmolenmakerij
"Saendijck" b.v.

**Onderhoud
Restauratie
en
Nieuwbouw**

post adres: Windmolenmakerij Saendijck b.v.
Weiver 29
1551 SC Westzaan
06-20295580 075-6281425
www.saendijck.com

Schilders- en Afwerkingsbedrijf

Van der Werff

Dorpsstraat 255,
1566 BA Assendelft

075- 687 4812
06 53 896 106
06 300 98 303

g.vanderwerff@xs4all.nl

RESTAURANT DE KRAAI FELICITEERT DE ZAANSCH E MOLEN MET HAAR 100 JARIG BESTAAN!
OP NAAR DE VOLGENDE MIJLPAAL.

**U BENT
VAN HARTE
WELKOM
IN ONS
RESTAURANT**

RESTAURANT
De Kraai

PANCAKES ★ PANNENKOEKEN ★ CRÊPES
PFANNKUCHEN ★ PANQUEQUES

**25%
KORTING**

VOOR DE LEDEN VAN VERENIGING
ZAANSCH E MOLEN OP VERTOON
VAN LEDENPAS*

PANNENKOEKEN ETEN OP DE ZAANSCH E SCHANS? ★ DEKRAAI.NL

*NIET IN COMBINATIE MET ANDERE ACTIES, ARRANGEMENTEN OF AANBIEDINGEN.
MAXIMAAL 4 PERSONEN PER LEDENPAS.

RESTAURANT DE KRAAI
KRAAIENPAD 1
1509 AX ZAANDAM
T 075 - 615 64 03
E info@dekraai.nl

OPENINGSTIJDEN

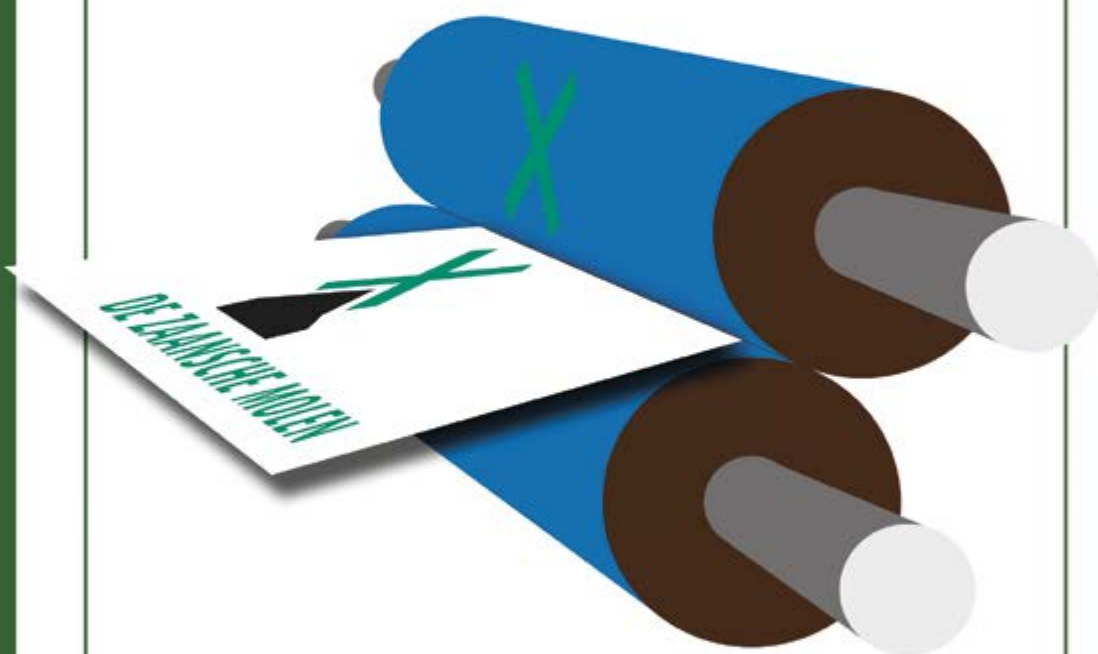
MRT T/M OKT ➡ 09:00 - 18:00
JAN, FEB, NOV EN DEC ➡ 09:00 - 17:00
365 DAGEN PER JAAR GEOPEND!

drukkerij

NUANCE B.V.

ctp - offset - digitaal - plotten - afwerken

NUANCE^{BV}
GRAFISCHE PRODUCTIES

Kalf 1 • 1509 AA Zaandam • Tel.: 075 - 617 03 69
www.nuancegp.nl • info@nuancegp.nl

DE MENSEN VAN DE ZAANSCHHE MOLEN

IN DIT NUMMER
**IN DE
SPOTLIGHT**

EDITIE 1 maart 2025

- ♦ **MAALPLOEGEN** van De Zoeker, De Kat en De Gekroonde Poelenburg
- ♦ **RAAD VAN TOEZICHT**
- ♦ **TECHNISCHE ADVIES COMMISSIE**

EDITIE 2 juni 2025

- ♦ **MAALPLOEGEN** Het Prinsenhof, De Ooievaar en Het Pink
- ♦ **MOLENAARSOVERLEG**
- ♦ **EDUCATIETEAM**

EDITIE 3 september 2025

- ♦ **MAALPLOEGEN** van De Koker, Het Jonge Schaap, De Schoolmeester en De Jonge Dirk
- ♦ **MUSEUMVRIJWILLIGERS**
- ♦ **VRIJWILLIGERS WINDBRIEF EN NIEUWSBRIEF**

EDITIE 4 december 2025

- ♦ **DE MAALPLOEGEN** van De Huisman, De Bleeke Dood en De Bonte Hen
- ♦ **WINDMOLEN COMPAGNIE**
- ♦ **PROMOTIETEAM**
- ♦ **JUBILEUM WERKGROEP**

DE ZAANSCH E MOLE N

100 JAAR
DE ZAANSCH E MOLE N
VOLOP IN BEWEGING!

TER GELEGENHEID VAN HET JUBILEUM zijn alle molens in volle actie gefotografeerd. De beweging is een metafoor voor de **KRACHT, ONTWIKKELING EN SAMENWERKING** van alle mensen die de vereniging hebben gevormd en dat ook in de toekomst zullen blijven doen.